

DYODECAS
QUÆSTIONUM
MISCELLANEARUM

Quas
Adjuvante Sacro - Sanctâ
Trinitate, & approbante Amplis-
simâ Facultate Philosophicâ.

In Florentissimâ Academiâ Electorali
Brandenburgiacâ, quæ est Regiomonti
Borussorum.

Publico & placido Doctorum examini
Subjiciunt

Dn. M. JOHANNES HUNDIUS

Misnicus.

P R A E S E S

&
JOHANNES HALLERVORDIUS

Rostoch.

R E S P O N D E N S

Habebitur

In auditorio Philosophico.

Ad diem Augusti, horis antemeridianis.

T Y P I S R E U S N E R I A N I S 1642.

1642,

16

Franziska Ranftler

2. II. 1890.

ДОДЕКА
ЛИТОГРАФ
ИЗДАНИЕ

Аннастасија - Спбъ
1. Първ. 1845 г. Филология
Библиотека на Академията

Първ. 1845 г. Филология
Библиотека на Академията

Първ. 1845 г. Филология

Димитрий Иванов

Първ.

Димитрий Иванов

Разговори

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Издавани

Q. I. Quid κάρηλος Matth. 19. 24. notet?

Nonnulli putant funem nauticum denotare: Alij vero rectius Animal Ebraeis נְבָשׁ dictum, ex cuius pilis vestes, quas Hispani chameleone, Germani Schamloch vocant, apud Orientales consar-tæ sunt; ut & de Johanne Marci 1. 6. dicitur, quod indu-tus fuerit pilis Camelorum, & ederit mel monta-num, ab agrestibus apibus confectionum, quale illud 1. Sam. 14. 26. & acridas per quas non summitates plan-tarum, ut nonnulli explicant neglectâ historiæ auto-ritate, sed animalcula edi à DHO concessâ Lev. 11. 22. & olim Orientalibus & meridionalibus esitari solita. Sententiam autem illam, quæ κάρηλον per funem nau-ticum explicat, fallere exinde patet; Quia κάρηλος, juxta Suidam, si scribatur cum η, notat ζωὸν ἀκθόφορον; si cum τὸ πὲ ταχὺ γρovior, quamvis vox usitata non sit, & nisi apud Suidam & Scholiastem Aritophanis, vix reperiatur. Drusius notat similem παρομιαν reperiri apud Ebraeos; Non est Elephas, qui intret per for-a-men acus: Servatorem vero loco Elephanti Camelum posuisse, quod id genus animantis in Syria notius esset.

Q. 2. An Philosophia Theoretica præstan-tior sit Practica?

De contentione, inquit Alstedius, Philosophiæ Theoreticæ & Practicæ dici non potest, quam anceps sit disputatio, utra nempe præstantior. Præstantiorem tamen Theoretica Practicam esse affirmat cum

A 2 alij

alijs in Encyclopædiâ p. m. 1799. idq; triplici ratione.
Est enim inquit, origine illustrior, fructu uberior, fine
beator; quam sententiam uberius explicat p. 38. Ra-
tiones verò has si exactius ponderemus, meliori jure
Philosophiæ Theoreticæ competere videbimus. Et
quoniam de origine, quam & ipsam à DEO trahere
non minus evidens est, quam practicam, non adeo lis
est, saltem finis & fructus præstantiam urgebimus, quæ
ex eo elucescit : quia finis Philosophiæ Theoreticæ
contemplatio, per se sufficiens est, & propter se expeti-
tur, versaturq; circa ipsum DEum, & facit ut proxime
accedamus ad eum, & maximè disternemur a brutis;
Philosophiæ Practicæ verò finis per se sufficiens non
est, sed necessariò requirit speculationem. Nam con-
templatio rerum necessiarum, quâ perficitur intelle-
ctus, antecedit actionem contingentium, qua dirigitur
appetitus : imò finis ejus cognosci non potest sine
theologico. Hinc neq; propter se expetur, sed propter
conservationem Reipublicæ & societatem. Ideo enim
exercemus virtutem, ut benè in Republicâ & societate
versari sciamus. Versatur enim finis Philosophiæ
Practicæ non immediatè circa ipsum DEum, sed circa
mores humanas & virtutes eas, quæ in Deum non ca-
dunt propter excellentiam, qui nec laudari propterea
potest, cum optimorum nulla sit laus, sed majus quid-
dam ac melius : nec per actionem & studium virtutum
moralium à brutis ita distinguimur, cum & earum ve-
stigium detur in brutis.

Q. 3. An Privatio sī propriè Principium
Physicum?

De

De Principijs Physicis tot servidæ rixæ & litigia
moventur, ut non pauci in limine à studio Physics
deterreantur. Circa hujus quæstionis autem subje-
ctum notandum, quod non sit quæstio de privatione
Logicæ, quæ dicit absentiam formæ, quæ jam fuit, vel
essè debuit in certo subiecto, quod aptum natum est
habere aliquid vel per omne tempus, vel certò & de-
terminato tempore & non habet: sed de Privatione
Physicæ particulari, quæ duo innuere dicitur. Primo,
absentiam Formæ generandæ: Secundo, capacitatem
subiecti ad istam formam recipiendam. In prædicato
non agimus de principio cognoscendi, quomodo sci-
entiae sua habent Principia, partim communia, partim
peculiaria. Sic & Theologia sua habet principia: Pri-
marium, Scripturam Sacram; secundarium, consen-
sum in antiquis Concilijs & Patribus contentum; sed
de Principio in generatione externo, & per accidens,
& ad fieri, licet non ad esse, & productionem rei neces-
sario, quamvis præsente formâ pereat. His præ-
missis nobis neganda videtur quæstio, idq; ex descri-
ptione privationis Physicæ, quæ dicitur communiter
absentia formæ, in materia proximam ad eam recipi-
endam potentiam obtinente. Formaliter igitur pri-
vatio & per se non est Ens aliquod positivum, sed ni-
hil; quia dicit absentiam entis, & nihil facere potest
ad esse vel fieri corporis naturalis, cum non Entis nul-
læ affectiones, nullæ operationes; hinc neq; Physicæ
potest appetitum suscitare materiæ, ad novam formam
recipiendam, cum non ipsa absentia rei talem excitet
appetitum, sed materia absq; ulla præviâ cognitione,
appetitu, ut vocant, innato, per quem quodvis appetit
bonum & perfectum, formam appetit, ut fæmina ma-

rem & turpe pulchrum. Opus enim naturæ non est errantis, sed intelligentiæ. Non Ens quidem dicitur negativè & privativè, illo modo, quod ita non est ut nec detur aliquod subjectum, quod habeat potentiam ad ipsum, quomodo ante creationem, omnia creata erant non Entia: hoc vero, quod quidem non ens, quia non est actu, interim est in potentia, ita ut detur aliquod subjectum, quod realem potentiam ad ipsum habeat. Sive autē hoc, sive illo respectu privatio dicatur non ens, nihil facit ad generationem. Nam in potentia quod est, illud nondum est, quia nulla in se habet realitatem, & licet esse possit, tamen non esse posse per se est saltem extrinsecum quid, est enim non repugnativa, & nuda impossibilitatis negatio. Et quamvis privatio dicatur connotare subjectum aptum, ista tamen aptitudo potius est in subjecto, quam privatione: negatio enim & privatio non differunt intrinsecè, sed saltem extrinsecè. Dicunt autem ex non Ente, fieri aliquid per Accidens, & sic ex materiâ fieri rem per se, ex privatione per accidens. Verum Privatio ita causa per accidens in generatione erit vel ratione causæ, vel ratione effectus; hoc respectu dici nequit, quia juxta ipsos privatio interit in materia, quando forma accedit; illo respectu autem si dicatur, saltem erit principium propter accidentalem istam conjunctionem, quæ intercedit inter privationem & materiam, quæ causa per se generationis: Privatio autem non est de essentiâ materiæ, & sic nec propriè principium Physicum dicetur, cum causa per accidens non sit causa in re. Ex nihilo privativo ergo quando dicitur aliquid fieri v.g. ex non homine homo, de privatione ceu non-Ente formaliter nequit verificari, sed materialiter de eo, quod sic dicitur privatum certâ forma... Q 4.

Q. 4. An dentur aquæ supra cælestes ean-
dem cum nostris habentes naturam?

Dantur & hic diversissimæ opiniones: nonnullis
negantibus, inter quos est Flacius, in clave scripturæ
de voce Cæli & aquæ: nonnullis affirmantibus, qui-
bus & nos calculum nostrum adjicimus.

Q. 5. An Christiano bellum licitum & con-
cessum?

Ita format quæstionis statum Ostorodus c. 27. In-
stit. Germ. p. 175. gravemq; quæstionem esse dicit.
Hic autem Ostorodus & cæteri Photiniani nobilissi-
mam Virtutem Fortitudinem, duplici imprimis inju-
ria afficiunt. Primò quidem, quia negant cum Ma-
nichæis & Anabaptistis Magistratum Christianum
bellum salva charitate Christiana & conscientia gerere
posse. Secundò, dum defensionem illam prorius illi-
citam perclamant, qua periculorum damnum proxi-
mo infertur, & ipse occiditur. De posteriori postea.
Circa præsentem autem quæstionem notandum, quod
non controversia sit de bellis corporalibus injustis &
temerarijs, sine necessitate, ex ambitione, avaritiâ, vel
aliâ causa suscepitis, sed de justis, necessariis & honestis,
quæ aduersus insultus hostium, libertatem, facultates,
vitam, regionem & religionem petentium Magistra-
tus gerit: & quidem in Novo T. negat Ostorodus cit.
cap. p. 178. quando dicit. Wir geben denen Weyfall so-
den Krieg nicht für gut halten. & paulò post innuit, pe-
riculum salutis imminere illi, qui bellum licitum afferat.
Videat & Stegmannus in der Proß contra D. Bot-
faccum olim præceptorem meum honorandum c. II.
P. 440. ubi explicat & defendit Ostorodum. Unde
& im-

& improbant ea instrumenta, v. g. gladios, novum
istud balestæ genus, quod anno 1380. Bartholomæus
Schwarz Monachus invenisse dicitur, & reliqua, qui-
bus quis occidi potest, vocantq; res Christianis illici-
tas: Nos contra hos argumentamur: Nulla actio vir-
tutis moralis in N. T. approbata, per se & in se est vi-
tiosa aut prohibita: Atqui bellum honestum, necessa-
rium & defensivum gerere, est actio virtutis moralis
(quia fortitudine versatur circa præclaram mortem, cir-
caq; ea, quæ mortem afferunt, ejusmodi autem maxi-
me sunt, quæ in bello occurrere consueverunt Arist.
l. 3. ad Nicomach. c. 9.) etiam in N.T. approbata, par-
tim à Johanne Luc. 3. 14. ubi milites quid ipsi facien-
dum, ut venturam iram fugiant, & fructus poenitentiæ
dignos faciant, dehortatur Johannes non ab ipsâ mili-
tia substantiâ, sed saltēm à militiae vitiosis circumstan-
tijs adhærentibus, quod omnino alias facere debuisset;
partim ab ipso Deo, in bellis Christianis pugnantibus,
auxilia, & necessaria media speciali modo præbente,
& ad pugnam impellente, quod omnino alias facere
non potuisset, nisi causa peccati, si non Physica, tamen
moralis audire velit. Sic sub M. Aurelio regioni
Christianæ fulmen, quod hostes in fugam & exitium
expulit, & imbrem ad refocillandum exercitum siti af-
flictatū misit, Angelos administratores belli Constan-
tinopolitani adversus Persarum copias dedit. Non
solum ergo bella, sed & stratagemata in bellis licita
pronunciamus.

Q. 6. An occidendo liceat se defendere
contra invasorem?

Quam-

Quamvis merito damnamus istud defensionis genus, quod in defensionem honoris, existimationis, & damni antea illati vindictam duellatores instituere solent, cui olim multum tributum fuit, adeo ut Fronto Rex Daniae legē tulerit, ut omnes controversiæ, qualescunq; ex essent, duello definirentur, idq; etiamnum in Moscovia usitatū esse scribit & approbat Bodin l. 4. de rep. cult. defensoriū tamen homicidium non improbamus, si modò servetur moderamen, ut loquuntur, inculpatæ tutelæ, adeoq; committatur 1. in periculo subitaneo, ut insultatus, periculum mortis imminens alter, quam adversarium occidendo, evadere non possit. 2. in continenti. 3. in isto loco, in quo Magistratus opitulari non potest. Plura vide apud Berlichium, Photiniani & hoc negant. Ostorodus in inst. Germ. c. 27. p. 175. ad quæstionem: Obs auch freysey sein Leben zuerretten / einen Räuber oder Mörder zu verschlagen. respondet: Wir sagen / daß es einem Christen nicht freysey / einen Räuber oder Mörder / damit er sein Leben erhalten möge / zu verschlagen. Sic & Socinus quem explicat Stegmannus in der Prob. p. 458. Nos approbamus ordinatem Caroli V. art. 139. qui statuit: Welcher eine rechte Nothwehre zu Rettung seines Leibes vnd Lebens thut / vnd denjenigen / der jhn also benötiget / in solcher Noth were entlebet / der ist darumb niemand nichts schuldig. Sic & Justinianus Imperator de lege Aquilia idem rectè approbat. Talis enim defensio est juris naturalis, quo maximè nos ipsos diligere jubemur, etiam cum intercessione alterius. Unde Cicero i. Offic. Principio, inquit, omni animalium generi à naturâ tributum est, ut se, vitam, corpusq; tueatur, declinetq; ea, quæ nocitura videantur. Et pro Milone: Hoc & ratio doctis,
B
& ne.

& necessitas barbaris, & mos gentilibus, & feris natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim quacunq; ope possent à corpore, à capite, à vitâ suâ propulsarent.

Q. 7. Quid verè Angeli mali agere possint circa res naturales?

Ut Angelis bonis multa à multis tribuuntur circa res creatas agenda, quæ tamen ab omni certitudine aliena, ut quando motores orbium cœlestium à Peripateticis, item singulis regnis, provincijs & hominibus, singuli præponi ab alijs statuuntur; ita de actionibus & effectis malorum Angelorum multa incerta, multa falsa creduntur, & pro veris venditantur. Magnam esse Diabolorum potentiam, sed tamen determinatam & finitam, in rebus creatis videmus, omnia tamen ita esse, prout ab ipsis venduntur, & à multis accipiuntur, affirmare non possumus. Hinc miracula facere non possunt, quia id potentiam infinitam, quæ solius DEI est, requirit, quamvis multa mirabilia & præstigiosa efficiant. Sic mortuos in vitam revocare, unam speciem in aliam transmutare, v. g. hominem in lupum, felem, & similia animalia, non valent, ut merito non credamus famæ, quæ per Livoniam & vicinas regiones certo tempore homines loporum pererrare specie refert, nec majoris fidei est, quod de sagarum in feles transformatione vulgo sentiunt. Duæ autem præcipue sunt operationes insignes, quæ Diabolo reverè competunt. Primo enim corpora elementaria loco movere potest, brevissimoq; tempore in varias longissimèq; dissitas terrarum partes transferre. Dico corpora, nam de animarum sagarum abreptione, & ad comi-

comitia nocturna (auß dem Blockberg) transportatio-
ne, & vicissim cum corpore reunitione quod somniant,
verè somnium est. Corpora autem in sublime levare, &
huc illuc propellere, ut patet in corpore Christi Matth.
4.5. Tempestates, dirosq; ventorum flatus ciere, &
collectis collisisq; nubibus horrendos fragores in aë-
re, ceu princeps aëris, edere posse non negamus, ita ut
præter fidem omnino non esse videatur, quod de Lap-
pis & Finnonibus produnt, eos certo pretio secundos
ventos nautis vendere. Sic opera & artificio Diaboli
factum est, ut in locum projectarum virgarum Exod.
7. modo invisibili serpentes aliunde allati substitue-
rentur, quamvis Josephus aliam det explicationem.
Et quoniam sagacissimus Phylicus est, hinc optime scit
activa passivis applicare, & corpus quoddam compo-
nere vel aliud assumere, quamvis generare sive so-
bolem procreare non possit. Interim maxime dele-
ctatur conversatione hominum in corpore humano,
id quod faciunt imprimis lares illi domestici, qui duo-
rum sunt generum, quidam scilicet mites, quos
xviii Germani Hobolt & Guthalos, Gütchen/ quod
in corpore assumpcio benignè facere & hominibus of-
ficiosi esse videantur, quos Sarmatas olim coluisse,
testatur Johannes Melezius de Religione & sacrificiis
Veterum Borussorum; quidam tetrici & formidabiles
in corpore, ut sunt illi, qui in locis metallicis, unde &
viri montani, Bergmänner/ appellantur, frequenter
visuntur. Quoniam autem Diabolus etiam sumam
rerum naturalium habet scientiam, quam communicat
etiam miseris illis Doctoribus, qui spiritus familiares
habent comites, hinc Secundò potest morbos curare,
imprimis à se ipso immissos. Non enim putandum

magos nudis verbis efficere, ut morbi cesserent v. g. dolor dentium per recitationem verborum: Os non comminuetis ei: item febris per verba: & quæ facile tibi hæc sit febris, atq; Mariæ virginis partus Christi. Prædicere etiam potest Diabolus res futuras non quidem mere contingentes, sed necessarias à necessitate causa- rum secundarum pendentes.

Q. 8. An herus in servos, Pater in liberos habeat jus vitæ & necis?

Utrumq; quæstionis membrum agitari solet in disciplinâ Practicâ Symbioticâ circa societatem privatam versante. Rectè autem negatur utrumq;. Licit enim Ethnici hoc jus quondam in servos usurparint, tamen ex constitutione Imperatoris Antonini, qui servum suum occiderit, non minus puniri jubetur, quam si alium occiderit, cum & ipse homo sit, & omne homicidium interdictum. Posterior autem membrum Bodinus l.i. de Republ. c. 4. defendit, & addit, jus vitæ & necis parentibus perniciose exemplo ademptum restituи debere, idq; inter alia ex Deut. 21. stabilire co-natur. Sed à jure accusationis, de quo iste locus agit, ad jus executionis male procedit Bodinus; accusare, non condemnare aut occidere, permittitur parentibus, prius licitum, posterior non, quia vindictam Privatam, omnibus prohibitam introducit.

Q. 9. An distinctio Synonymorum & Paronymorum in Prædicamentalia & in vi eminenti sit necessaria?

Quam-
s. d.
s. d.

Quamvis res Theologicas quoad Formale transciendere regulas Logicas, ita ut nullo modo ad eas pertineant, dicendum non sit, cum eas nulli mortali-um sive Theologus, sive JCtus, sive Medicus sit, transgredi liceat; sed ut unam eandemq; Grammaticam & Rheticam in omnibus, etiam in divinis obser-
vamus; ita & una datur Logica omnibus disciplinis generaliter inserviens, eademq; ~~egamur~~ dirigens; tamen nec omnia cum ijs, prout ex Porphyrio & Aristotile proponuntur, exactè convenire in particulari & applicatione certum est. Formalis enim ratio Synoni-morum & Paronymorum competit etiam rebus my-sticis. Quando enim dicit Theologus: Pater est Deus; Filius est Deus; Spiritus S. est Deus, tam nomen com-mune, & eandem nomini attributam essentiae definitionem habeo; quam quando dicitur animal id quod homo est, & id, quod est bos, adeoq; rectè concludo esse prædicationem Synonymicam. Verum, quia non est prædicatio Generis de specie, nec Speciei de Individuo, cum non universalis substantia prædicetur de singulari, sed una numero essentia de supposito seu personâ, necesse est ut fiat ampliatio, & sic sit Synony-mum in vi eminenti. De hac enim & similibus prædi-cationibus Ethnici judicare non potuerunt, quia my-sterium continent, non nisi per revelationem cogni-tum. Idem & de Paronymis sentiendum. Distinc-tione igitur Synonymornm & Paronymorum in Prædicamentalia & in vi eminenti carere nos posse non putamus.

B 3

Q. 10.

Q. io. Quid sint universalia?

Nonnulli volunt, tantum voces & communia nomina esse, ut sunt illi, qui ab hoc dogmate Nominales salutantur, quorum Princeps Wilhelmus Occam. Alij volunt non nuda nomina, sed & res esse, qui tamen & ipsi dissentient. Plato enim, antea Aristocles dictus, statuit esse res seorsim positas, & extra singulare existentes, quam sententiam ipsi ab amico & discipulo Aristotile non affingi, ut nonnulli putant, sed recte impugnari, certum est. Rectius igitur alij docent, universale esse revera aliiquid in rebus, id est non solum potentia, sed & actu, non extra res, nec in solo intellectu. Est enim universale id, quod pluribus inest, item: Quod de pluribus praedicari aptum est. Accedit, quod universalium maximè detur scientia, quæ non de singularibus, puta de ijs quæ mutabilia & caduca, nam de immutabilibus datur omnino scientia: multominus de nudis vocabulis agit.

Q. ii. An unius vocis in Oratione simplici plures possint esse sensus literales?

Quæstio est, non an ex eventu, & hominum vitio, sed an unius vocis ac orationis, à sapiente & bono auctore prolatæ plures sint sensus literales intenti? Sunt qui affirmant, inter quos & Bellarminus lib. 3. de Verbo DEI c. 3. §. 2. Non est improbatum, dicit, interdum plures literales (sensu) in eadem sententiâ reperiri. Sed hæc opinio Primo omnem certitudinem orationi admittit, & ambiguitatem, quæ errorum genitrix, introducit.

ducit. Est una affirmatio & negatio, quæ unum aliquid de uno dicit. Nam si duobus Nomen unum impositum sit, ex quibus constare non possit unum, non ea una aut simplex affirmatio est, aut negatio; Omnis enim oratio cum in finem adornatur, ut sensa animi, sive sententiam dicentis infallibiliter & determinatè hoc est sine mentis suspensione ac incertitudine exprimat, voces enim sunt τῶν ἐν τῇ φυσιᾳ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὸ γενέσιν τῶν ἐν τῇ φωνῇ. Verum autem non nisi simplex est & unum, εἰ δὲ εἰς λίγον ἀπφαννός, οὐδὲ ἐν δηλών, οὐδὲ συνδιερμών. Proinde non una, sed plures cæq; incertæ, dubiæ & ad informationem ineptæ erunt orationes in unâ sententiâ, multæ enim sunt, quæ multa & non unum aliquid significant. Hinc Secundò sententiæ hujus patroni orationes tales faciunt monstrosas. Dum duplicem formam essentialem vocibus assignant. Ut ergo absurdam, unam rem plures & diversas habere formas essentiales, ita similiter impossibile est, unam vocem in oratione simplici plures eosq; diversos literales sensus sustinere. Licet ergo non semper unitas numero vocis requiratur, quia plures voces habentur Logico pro una, si unum quippiam ex ijs fiat, hoc est, si sint unius rei descriptio & determinatio, requiritur tamen semper unitas significationis.

Q. 12. An Judex beat judicare secundum acta & probata, an vero secundum conscientiam;

Non

Non modo Theologi, sed & JCti & Philosophi in
hac quæstione varias fovent opiniones. Nonnulli
enim asserunt, quod judex præcisè debeat judicare se-
cundum acta & probata, etiam si sciat contrarium esse
verum. Alij verò hisce opponunt, & contrariam sen-
tentiam defendunt, quæ & ad veritatem proximè ac-
cedit. Quicquid enim est contra conscientiam, illud
merito quivis vitare debet. Ea enim amissa, omnis
noster perit thesaurus, cum summa mandati sit fides
non facta, & conscientia bona. Et si in redubia ea o-
pinio amplectenda, quæ animarum saluti tutior, mul-
to magis in judicio id valebit, ubi judicii certissimum,
innocentem damnari. Tutijs ergò est deponere of-
ficiū, quam conscientiam lādere.

C O R O L L A R I A.

Logica non est pars Philosophiæ.

Notiones secundæ sunt Entia realia.

Omnis causa est principium, sed non omne prin-
cipium est causa. Sic Pater in Deitate rectè
dicitur principium Filij, & hic cum Patre
principium Spiritus S., minimè autem causa.

Scientiam Prædicam dari à veritate alienum non
est.

Königsberg. Diss., 16.10.70

KD 17

